

ФОРМУВАННЯ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДІ ЯК ЗАСОБУ ПРОТИДІЇ ДЕЗІНФОРМАЦІЇ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

У сучасному цифровому середовищі дезінформація виступає ключовим елементом гібридної війни, спрямованим на дестабілізацію суспільства через маніпуляції громадською думкою. Молодь, особливо студентство як динамічна група з високим рівнем активності в онлайн-просторі, стає первинною мішенню таких впливів. За даними дослідження USAID/Internews «Українські медіа, ставлення та довіра у 2024 році» (проведеного компанією InMind), соціальні мережі як основне джерело новин використовують 84 % українців, а Telegram як джерело новин – 73 % респондентів (зростання з 72 % у 2023 році) [5]. Розвиток критичного мислення у цій категорії є невід’ємною частиною педагогіки миру, сприяючи формуванню громадянських чеснот – об’єктивності, толерантності та відповідальності.

Феномен дезінформації вивчається у працях вітчизняних і зарубіжних авторів. О. Барішполець акцентує на її глобальному характері як інструменту інформаційної війни [1]. Вже на початку 2000-х років українські дослідники, зокрема Ю. Бабенко, характеризували інформаційну війну як «зброю масового знищення», здатну маніпулювати масовою свідомістю без фізичного насилля [2], що знайшло підтвердження в сучасних гібридному протиборстві. Зарубіжні дослідники – Л. Беннет і С. Лівінгстон – аналізують її як загрозу демократичним процесам через цифрові платформи. І. Гуріна та В. Петрик пов’язують дезінформацію з інформаційною безпекою, наголошуючи на необхідності критичного мислення. Класифікація за намірами (навмисна/навмисна) та формами (маніпуляція, обман, симуляція) вимагає спеціальних педагогічних стратегій для молоді [3].

Дезінформація в гібридній війні є системним інструментом, що поєднує психологічні операції та пропаганду для підризу довіри до інститутів влади. Студентство часто стає каналом ретрансляції неправдивої інформації через активне використання цифрових платформ. Еволюція дезінформаційних кампаній проти України (2014–2024 рр.) демонструє перехід від хаотичних фейків до скоординованих дій через медіа, соціальні мережі та лідерів думок. Стратегії впливу, такі як створення «інформаційного шуму» та персоніфіковані комунікації з використанням алгоритмів платформ для емоційного тиску, посилюють поляризацію, особливо серед молоді [5].

Педагогічні підходи до формування критичного мислення ґрунтуються на інтеграції медіаграмотності в університетські програми:

курси аналізу медіаконтенту, практичні заняття з фактчекінгу, дискусії щодо етики інформації та принципів мирного співіснування. Міжнародний досвід ЄС (EDMO, RAS) свідчить про ефективність комплексних ініціатив, де молодь залучається до моніторингу контенту, розвиваючи навички відповідальності. В Україні це може реалізовуватися через партнерство університетів з фактчекінговими організаціями, перетворюючи студентів на активних учасників протидії маніпуляціям.

Критичне мислення сприяє педагогіці миру, виховуючи здатність до конструктивного діалогу та захисту демократичних цінностей, зменшуючи вплив дезінформації на суспільну стабільність.

Формування критичного мислення у молоді, зокрема у студентів, є не просто педагогічним завданням, а стратегічно важливим елементом національної безпеки в умовах гібридної війни. Студентство, як динамічна група з найвищим рівнем цифрової активності, одночасно є найбільш вразливою ланкою і має унікальний потенціал стати рушієм інформаційної стійкості суспільства. Системна інтеграція медіаграмотності, практик фактчекінгу та виховання громадянських чеснот в університетський освітній процес дозволяє не лише підвищити індивідуальну захищеність від маніпуляцій, але й сформувати покоління свідомих, критично мислячих громадян, здатних активно протистояти гібридним загрозам, зміцнювати демократичні інститути та сприяти сталому миру. Реалізація цих підходів через спеціалізовані університетські програми, міжнародну співпрацю та залучення студентів до реальних проєктів протидії дезінформації є ключовим кроком до створення стійкого, самодостатнього та інформаційно безпечного суспільства в цифрову епоху.

Список використаних джерел

1. Баришполець О. Лжеінформація в комунікаційних процесах. *Соціальна психологія: український науково-практичний журнал*. 2007. Спеціальний випуск. С. 91–100.
2. Бабенко Ю. Інформаційна війна – зброя масового знищення! URL: <http://www.pravda.com.ua/rus/articles/2006/04/20/4399050/> (дата звернення: 01.11.2024 р.).
3. Інформаційно-психологічне протистояння: підручник / В. М. Петрик, В. В. Бедь, М. М. Присяжнюк та ін.; за заг. ред. В. В. Бедь, В. М. Петрика. Київ : ПАТ «ВІПОЛ», 2018. 386 с.
4. Дудатьєв А. В. Методологія інформаційного протистояння. URL: <https://ir.lib.vntu.edu.ua/handle/123456789/39919/16133.pdf> (дата звернення: 01.11.2024).
5. Нинько Д. Найчастіше українці читають новини в Telegram – дослідження. URL: <https://www.dw.com/uk/doslidzenna-telegram-najpopularnise-dzerelo-novin-dla-ukrainciv/a-70725230> (дата звернення: 01.11.2024 р.).